

นิทรรศการจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ

พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่

Painting Exhibition to Commemorate the King's 80th Birthday

King Bhumibol Adulyadej : The Great Achiever

Rama IX Art Museum Foundation

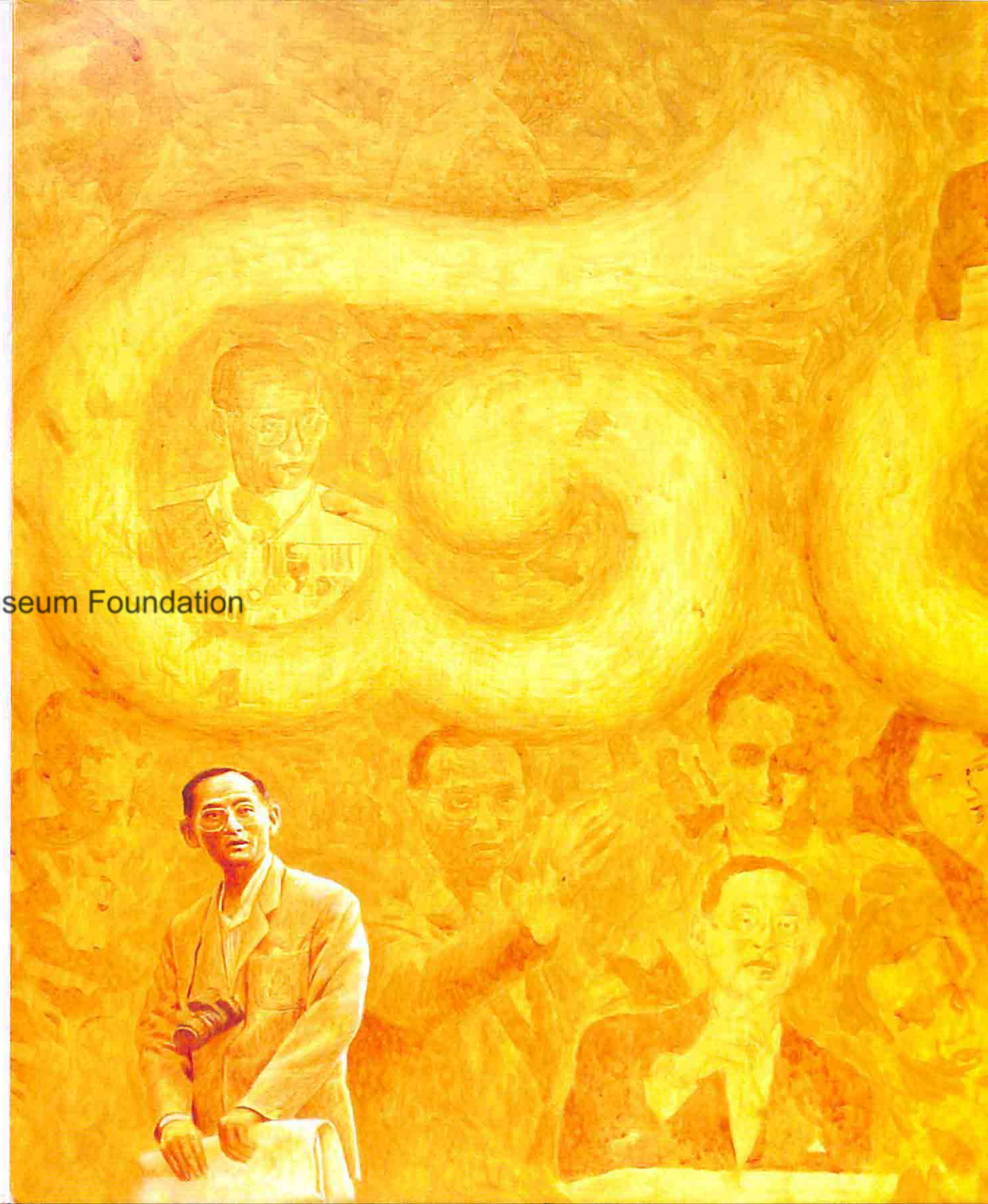
Rama IX Art Museum Foundation

นิทรรศการจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”
Painting Exhibition to Commemorate the King's 80th Birthday
“King Bhumibol Adulyadej : The Great Achiever”

Rama IX Art Museum Foundation

๙ ธันวาคม ๒๕๕๐ - ๑๕ มกราคม ๒๕๕๑ ณ ชั้น ๔ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
9 December 2007 - 15 January 2008 at 4th floor, The Queen's Gallery

Rama IX Art Museum Foundation

สารจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานเปิดนิทรรศการผลงานจิตรกรรม “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย นับเป็นเกียรติยศแก่หน่วยงานและเหล่าศิลปินอย่างสูงยิ่ง

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยของชาติ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อประโยชน์สุขสำหรับพสกนิกรชาวไทยทุกสาขาอาชีพ จึงได้ดำเนินโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยคัดเลือกศิลปินร่วมสมัยสาขาทัศนศิลป์ที่มีถิ่นกำเนิดในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศไทย รวม ๗๖ ท่าน ให้มีโอกาสร่วมแสดงความจงรักภักดีโดยการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมแสดงถึงพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องและอำนวยความสะดวกแก่จังหวัดต่างๆ ทั้ง ๗๖ จังหวัด ผลงานจิตรกรรมทั้ง ๗๖ รูป จะนำไปจัดแสดง เผยแพร่แก่สาธารณชน ณ ชั้น ๔ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และหลังเสร็จสิ้นนิทรรศการในส่วนกลาง ผลงานแต่ละรูปจะนำไปติดตั้ง ณ สถานที่ที่เหมาะสมในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย

กระทรวงวัฒนธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ทั้ง ๗๖ รูป ซึ่งสื่อถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรทั้งหลายนั้น จะเป็นสิ่งเตือนใจให้ประชาชนได้ตั้งใจประพฤติ ปฏิบัติ เพื่อทดแทนพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้

(คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

สารจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวาระสำคัญและพิเศษยิ่งนี้ โครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” เป็นโครงการหนึ่งในความรับผิดชอบของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่ได้ก่อกำเนิดศิลปินร่วมสมัยสาขาทัศนศิลป์ จำนวน ๗๖ คน สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อสื่อถึงความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลงานจิตรกรรมที่ปรากฏครั้งนี้ มีทั้งสิ่งที่แตกต่างกันและสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างคือรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์ของศิลปินที่ต่างมุมมองในแต่ละพื้นที่ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือจิตใจที่เปี่ยมล้นด้วยความจงรักภักดี ต้องการแสดงออกให้เห็นถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่บังเกิดเป็นแรงบันดาลใจ มุ่งมั่นตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานภายใต้จินตนาการผนวกกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ ผลงานครั้งนี้สามารถบันทึกไว้ในเรื่องราวของประวัติการสร้างงานศิลปะ เพื่อที่จะให้คนรุ่นหลังได้รับรู้กระแสแห่งความจงรักภักดีของศิลปินร่วมสมัยผ่านงานศิลปะ หวังว่าการจัดงานครั้งนี้จะเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญของวงการศิลปะร่วมสมัยสืบไป

วิ วัฒน

(นายวิระ โรจน์พจน์รัตน์)

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สารจากผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และเหล่าศิลปินร่วมสมัยสาขาทัศนศิลป์จากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยจำนวน ๗๖ คน ร่วมด้วยศิลปินรับเชิญ ๑๔ คน ที่เข้าร่วมในโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” ต่างมีความปลื้มปิติและรู้สึกสำนึกอย่างล้นพ้นในพระเมตตาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีเปิดนิทรรศการจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” ซึ่งสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและเหล่าศิลปินร่วมสมัย จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ จำนวน ๗๖ ภาพ ที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นในโครงการและนำมาจัดแสดงในครั้งนี้ เป็นสื่อที่บอกเล่าเรื่องราวถึงพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งล้วนเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ถูกจารึกไว้ในจิตใจและความทรงจำของเหล่าศิลปินและพสกนิกรอย่างมิรู้ลืม ผลงานทั้ง ๗๖ ภาพ จะได้นำไปติดตั้ง ณ สถานที่ที่เหมาะสมในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทยเพื่อเผยแพร่สำหรับประชาชน

ความสำเร็จของการดำเนินงานในเบื้องต้นมาจากการที่สำนักงานฯ ได้เห็นและได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่สามารถใช้เป็นสื่อแสดงความรู้สึก โดยเฉพาะความรู้สึกเทิดทูน และความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสำนักงานฯ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ โดยเฉพาะท่านรองฯ ดวงสมร วรฤทธิ์

นอกจากนี้ความสำเร็จอีกส่วนหนึ่งนั้นมาจากการร่วมมือร่วมใจของเหล่าศิลปินไทยทั่วประเทศที่ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตาธรรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อประชาชนคนไทยทุกสาขาอาชีพ ซึ่งนับเป็นผู้โชคริที่ได้เกิดมาและอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยภายใต้ พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ที่ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยหลักทศพิธราชธรรมนำไปสู่ความสงบสุขร่มเย็น สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ขอขอบคุณศิลปิน มูลนิธิหอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้เชื้อเชิญสถานที่จัดแสดงงาน บริษัทเวสต์เอ็นจาย จำกัด ซึ่งได้สนับสนุนกรอบรูปสำหรับผลงานจิตรกรรม ๗๖ ภาพ ตลอดจนทุกภาคส่วนที่ได้ตั้งใจร่วมกันดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จน้อมถวายแทนความกตัญญูและความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

ชว

(ศาสตราจารย์ ดร. ทวีบัณฑิต โปษยานนท์)

ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

สารบัญ

- ๕ สารจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
- ๖ สารจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
- ๗ สารจากผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
- ๑๐ โครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”
- ๑๔ คำสั่งสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกศิลปินในโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม
เฉลิมพระเกียรติฯ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”
- ๑๖ บทความ “พระมหากษัตริย์กับศิลปะ” โดย ศาสตราจารย์วิบูลย์ ลิ้มเจริญ
- ๒๘ ผลงานศิลปินรับเชิญ
- ๔๓ ผลงานศิลปินในโครงการ
- ๑๒๐ ประวัติศิลปิน
- ๑๖๖ ความคิดเห็นของคณะกรรมการคัดเลือกศิลปิน
- ๑๖๘ รายชื่อคณะทำงาน

Rama IX Art Museum Foundation

การประชุมคณะกรรมการฯ คัดเลือกศิลปินในโครงการ

โครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ

หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”

หลักการและเหตุผล

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นับเป็นมหามงคลสมัยอันพิเศษยิ่ง ยิ่งความปลื้มปิติยินดีมาสู่ประเทศชาติและพสกนิกรโดยทั่วหน้า

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่ เกี่ยวข้องกับงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยของชาติ ดำเนินในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยทุกสาขาอาชีพ จึงกำหนดดำเนินโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยคัดเลือกศิลปินร่วมสมัยสาขาทัศนศิลป์ ที่มีถิ่นกำเนิดในแต่ละจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย รวม ๗๖ คน ให้มีโอกาสร่วมแสดงความจงรักภักดีโดยการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” แสดงถึงพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องและอำนวยความสะดวกแก่จังหวัดต่าง ๆ ทั้ง ๗๖ จังหวัด ผลงานจิตรกรรมทั้ง ๗๖ รูปจะนำไปจัดแสดงนิทรรศการเผยแพร่ ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ถนนผ่านฟ้า ระหว่างวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๐ - ๑๕ มกราคม ๒๕๕๑

วัตถุประสงค์

- เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณและพระบุญญาธิการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๙๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
- เพื่อเปิดโอกาสให้ศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรมในจังหวัดต่างๆ ๗๖ จังหวัดสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยสาขาจิตรกรรม ร่วมแสดงความจงรักภักดีในวโรกาสมหามงคลนี้
- เพื่อเป็นแกนนำในการแสดงความกตัญญูตทเวทิตาและความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงคุณอันประเสริฐและพระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่
- เพื่อการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ศิลปิน และประชาชน ให้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ นำไปสู่การยกย่องเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย

พันธกิจ

- การจัดกิจกรรมทางศิลปะร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติฯ
- การเปิดโอกาสให้ศิลปินร่วมสมัยมีส่วนร่วมแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และเครือข่ายศิลปินเพื่อสร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

แนวทางการดำเนินงาน

- กำหนดกรอบ ข้อกำหนดและวางหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินโครงการ
- สรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาจิตรกรรม
- สรรหาศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรมเพื่อเข้าร่วมโครงการ
- ประชุมคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาจิตรกรรมเพื่อคัดเลือกศิลปินร่วมสมัยจากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้ง ๗๖ จังหวัด ที่จะได้รับมอบหมายในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ
- จัดประชุมศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรม เพื่อรับทราบข้อกำหนดในการสร้างสรรค์ผลงาน
- ประชาสัมพันธ์โครงการ
- จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน ณ ชั้น ๔ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าฯ ระหว่างวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๐ - ๑๕ มกราคม ๒๕๕๑
- ประสานหน่วยงาน/ องค์กรในแต่ละจังหวัดเพื่อจัดหาพื้นที่สำหรับติดตั้งผลงานในจังหวัดนั้นๆ
- จัดส่งผลงานไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย
- ติดตาม/สรุปผลการดำเนินโครงการ

กิจกรรม

- การจัดประชุมคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
- การจัดประชุมศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรม
- การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”
- การจัดนิทรรศการแสดงผลและเผยแพร่ผลงาน
- การจัดส่งผลงานไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

๑. เครือข่ายศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรม ในจังหวัดต่างๆ ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศไทย
๒. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค
๓. ประชาชนผู้สนใจงานศิลปะร่วมสมัย

ผลของการดำเนินโครงการ

ผลผลิต

- การจัดโครงการจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ในนามสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม
- การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติโดยเครือข่ายศิลปินร่วมสมัย ทั่วประเทศไทย หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่”
- นิทรรศการผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ

ผลลัพธ์

๑. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติ ที่มีคุณค่าทางศิลปะและทรงคุณค่าทางจิตใจ หัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่ ”
๒. ศิลปินสำนึกในความกตัญญูและความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๓. ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินร่วมสมัยของไทย

ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ

๑. จำนวนเครือข่ายศิลปินร่วมสมัย จำนวน ๗๖ คนที่ได้รับการคัดเลือกสร้างสรรค์ผลงาน
๒. จำนวนผลงานจิตรกรรมไม่ต่ำกว่า ๗๖ ชิ้น
๓. การจัดนิทรรศการจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ที่มีคุณภาพ จำนวน ๑ ครั้ง
๔. จำนวนประชาชนที่เข้าชมผลงาน

เชิงคุณภาพ

๑. ได้ผลงานจิตรกรรมที่มีคุณค่าเพื่อการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๒. เกิดเครือข่ายความร่วมมืออย่างมีคุณภาพระหว่างหน่วยงาน และศิลปินร่วมสมัย

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

๑ มกราคม ๒๕๕๐ - ๑๕ มกราคม ๒๕๕๑

สถานที่

ห้องนิทรรศการชั้น ๔ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
๑๐๑ ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

ผู้รับผิดชอบ

ศูนย์เครือข่ายสัมพันธ์และแหล่งทุน สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

Rama IX Art Museum Foundation

คำสั่งสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

ที่ ๓ / ๒๕๕๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกศิลปินในโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติ
หัวข้อ “ พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่ ”

ตามที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดจัดโครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม
เฉลิมพระเกียรติหัวข้อ “พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรรหาศิลปินร่วมสมัยสาขาจิตรกรรมจากทั่วทุกภาค
ของประเทศไทย สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติน้อมแสดงความกตัญญูตถะเวทิตาและน้อมถวายความจงรักภักดี
เป็นราชสักการะเนื่องในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเจริญพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา ในวันที่
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นั้น เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์และปรากฏผลงานอย่างมีคุณค่าสูงสุด จึงแต่งตั้ง
ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาจิตรกรรมทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกศิลปินร่วมสมัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม
พระบรมฉายาลักษณ์ หัวข้อ พระผู้ทรงงานอันยิ่งใหญ่ ดังต่อไปนี้

๑. ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย	ประธานที่ปรึกษา
๒. รองผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย	รองประธานที่ปรึกษา
๓. ศาสตราจารย์ประหยัศ พงษ์คำ ศิลปินแห่งชาติ	ประธานคณะกรรมการ
๔. ศาสตราจารย์เกียรติศักดิ์ ชานนารอด	กรรมการ
๕. อาจารย์นันทิวรรณ จันทะณะสิน	กรรมการ
๖. ศาสตราจารย์ปรีชา เทาทอง	กรรมการ
๗. นายอานวย จันเงิน	กรรมการ
ผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม	
๘. ผู้อำนวยการศูนย์หอศิลป์ ศศร.	กรรมการ
๙. ผู้อำนวยการสถาบันศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ศศร.	กรรมการ
๑๐. ผู้อำนวยการศูนย์เครือข่ายสัมพันธ์และแหล่งทุน ศศร.	กรรมการและเลขานุการ

๑๑. นางสาวนาณิสสา สุขจิตต์
นักวิชาการวัฒนธรรม ศท. ศศร.
๑๒. นางสาวอลิษา ไชยชวคุปต์
นักวิชาการวัฒนธรรม ศท. ศศร.
๑๓. นางสาวชนิภา กลิ่นนาคักดิ์
นักวิชาการวัฒนธรรม ศท. ศศร.

ผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐

(นายอภิรักษ์ โปษยานนท์)

ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

Rama IX Art Museum Foundation

พระมหากษัตริย์กับศิลปะ

โดย วิบูลย์ ลี้สุวรรณ¹

เมื่อมองย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์จะพบว่าในอดีตพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุงศิลปะ เพราะศิลปะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมบารมีและเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ให้สง่างามเป็นที่ยอมรับของประชาชน งานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์โดยตรงมีตั้งแต่ พระราชวัง พระที่นั่ง สิ่งก่อสร้างต่างๆ และเครื่องอุปโภคบริโภค งานศิลปกรรมเหล่านี้มีรูปแบบและฝีมือช่างสูง นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ยังเป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในฐานะองค์ศาสนูปถัมภกด้วย ศิลปกรรมทั้งสองประเภทนี้ มีทั้งที่จัดเป็นงานวิจิตรศิลป์และศิลปะประยุกต์ บทบาทของพระมหากษัตริย์ลักษณะดังกล่าวปรากฏทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออกในอดีตก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกสมัยใหม่

สำหรับประเทศไทยนั้น พระมหากษัตริย์เกี่ยวข้องกับศิลปะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ไทยอดีตแทบทุกพระองค์ทรงเกี่ยวข้องกับศิลปะของชาติเรื่อยมา อาจะมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ยุคใดบ้านเมืองสงบ เศรษฐกิจดี ประชาชนอยู่ดีกินดี ศิลปะก็เจริญงอกงาม ช่างและศิลปินมีโอกาสสร้างผลงานให้มีคุณภาพดี หากบ้านเมืองตกอยู่ในสภาพทรกกันข้าม ศิลปะก็ซบเซา ลักษณะเช่นนี้ได้ปรากฏให้เห็นมาแล้วในอดีต เช่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ (พ.ศ.๒๓๖๗-พ.ศ.๒๓๙๔) เป็นช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบ ปราศจากศึกสงคราม เศรษฐกิจดี พระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ โปรดเกล้าฯให้ซ่อมแซมวัดวาอารามที่ทรุดโทรมให้อยู่ในสภาพดี ในขณะเดียวกันก็โปรดเกล้าฯให้สร้างวัดขึ้นใหม่หลายวัด เช่น วัดราชโอรสาราม เขตบางขุนเทียน วัดเทพธิดาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และวัดเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี วัดเหล่านี้โปรดเกล้าฯให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบจากศิลปะแบบประเพณีนิยม มาเป็นศิลปะแบบจีนผสมกับศิลปะไทย ภายหลังเรียกว่า ศิลปะแบบพระราชนิยม รัชกาลที่ ๓ ศิลปะรูปแบบใหม่นี้เกิดขึ้นจากพระราชดำริของพระมหากษัตริย์โดยตรง จึงถือว่า พระมหากษัตริย์ทรงเกี่ยวข้องกับศิลปะและพุทธศาสนาโดยตรง เช่นเดียวกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ (พ.ศ.๒๓๙๔-พ.ศ.๒๔๑๑) ทรงเป็นผู้นำในการปรับประเทศสยามไปสู่ยุคใหม่เพื่อให้พ้นจากการเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก โปรดเกล้าฯให้สร้างศิลปกรรมแบบตะวันตกขึ้นเป็นจำนวนมาก

¹ ศาสตราจารย์ หมดวิชาทัศนศิลป์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

² พระบรมสาทิสลักษณ์นี้ทำขึ้นบนแผ่นไม้ขนาด ๖๐x๕๒ ซม.วาดเมื่อ พ.ศ.๒๓๙๙ โดย อี. พีช-เฟร์รี จิตรกรชาวยุโรปไม่ปรากฏประวัติปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเปิดวัฒนธรรมตะวันตกอย่างกล้าหาญ เช่น โปรดเกล้าฯให้นาย อี. พีช-เฟร์รี (E.Peyze-Ferry)² วาดพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระองค์หรือภาพเหมือนบุคคล (portrait) ในปี พ.ศ.๒๓๙๙ เป็นภาพสีน้ำมันบนผ้าใบ(ภาพนี้แต่เดิมเชื่อกันว่าเป็นฝีมือชาวอินโดจีน) พระบรมสาทิสลักษณ์ทรงทรงแสดงสวมพระมาลาสีกัม ฝีมือไม่คั่นึกและพระพักตร์ไม่เหมือน เข้าใจว่าคงวาดจากภาพถ่าย พระบรมสาทิสลักษณ์นี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนความเชื่อของสยามที่ว่าการวาดรูปเหมือน ถ่ายภาพ และการปั้นรูปเหมือนขณะที่ยังมีชีวิตอยู่จะทำให้อายุสั้นนั้น แท้จริงเป็นเพียงความเชื่อ ไม่มีอันตรายแต่ประการใด

พระอัจฉริยภาพด้านศิลปะที่สำคัญยิ่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกอย่างหนึ่งคือ การโปรดเกล้าฯ **ชาวอินโดจีน**³ จิตรกรคู่พระทัยวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร และจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของจิตรกรรมแบบประเพณีไทย ชาวอินโดจีนเปลี่ยน**รูปแบบศิลปะและเนื้อหา**ของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถที่แต่เดิมเป็นภาพจิตรกรรมแบบประเพณีด้วยการระบายสีเรียบๆ ปิดทองคำเปลว คัดเส้นให้เป็นรูปที่ต้องการ การจัดองค์ประกอบศิลป์นิยมเรียงกันไปตามเนื้อเรื่องจากผนังด้านล่างขึ้นไปยังผนังด้านบน การสร้างภาพให้มีระยะใกล้และไกลไม่ใช้หลักทัศนมิติ (perspective) แบบตะวันตก แต่ใช้หลักเส้นขนาน ชาวอินโดจีนเปลี่ยนมาเป็นการวาดภาพแบบเหมือนจริง ใช้ค่าต่างของแสงเงา (Chiaroscuro) และมีระยะใกล้และไกลตามหลักทัศนมิติแบบตะวันตก และเปลี่ยนเรื่องที่นิยมวาดกันมาแต่โบราณคือ เรื่องพระพุทธประวัติและชาดกต่างๆมาเป็นภาพปรีชาธรรม⁴ และประเพณีไทย **ชาวอินโดจีน**จึงเป็นผู้ริเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบศิลปะและเนื้อหาของ **จิตรกรรมฝาผนังแบบประเพณีมาเป็นจิตรกรรมเลียนแบบตะวันตก** ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจิตรกรรมแบบประเพณีสมัยใหม่ในประเทศไทย

³ **ชาวอินโดจีน** ภิกษุช่างเขียนร่วมสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีแนวคิดก้าวหน้า จึงโปรดเกล้าฯให้ชาวอินโดจีนวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังหลายแห่ง กล่าวกันว่า ชาวอินโดจีน เป็นชาวบางกาน จังหวัดเพชรบุรี เดิมคงชื่อ อิน บวชเป็นภิกษุอยู่วัดราชบูรณะหรือวัดเลียบ กรุงเทพฯ คำว่า “ชาว”และ”โง่ง”หรือ”โคง”คงเป็นฉายาที่บ่งถึงความเป็นคนพิเศษ เช่น ชาว หมายถึงผู้คงแก่เรียนหรือพระสูงอายุ ส่วนคำว่า โง่ง หรือโคง นั้นอาจจะหมายถึง ผู้ที่บวชเป็นเณรอยู่นานเกินไป ชาวอินโดจีน ในพระราชพงศาวดารบันทึกว่า พระอาจารย์อิน บางทีเรียกเฉพาะชื่อ อิน เท่านั้น ชาวอินโดจีนเป็นพระช่างฝีมือดีที่มีศิษย์หลายคนทำให้เกิดภาพเขียนสกุลช่างชาวอินโดจีน มีผลงานปรากฏอยู่ในปัจจุบันหลายแห่ง เช่น ภาพวาดพระราชพงศาวดารในหอราชกฤณานุสรและหอราชพงศานุสร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดมหาสมณาราม เขาวัง จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

⁴ ผนังพระอุโบสถวัดบวรนิเวศฯและวัดบรมนิวาส วาดภาพปรีชาธรรมเนื่องด้วยพระคุณของพระรัตนตรัย ๓ ประการ มีทั้งหมด ๑๖ ตอน ส่วนผนังระหว่างช่องหน้าต่างวาดภาพเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๕ ภาพ เสาภายในพระอุโบสถวาดภาพ **อหังกาธิ** หรือทศชาติขึ้นวาระ แสดงจิตใจของบุคคล ๖ ประเภท ตั้งแต่คำสอนถึงชาวสวรรค์ ภาพปรีชาธรรมเหล่านี้ผู้ดูจะต้องตีความและแปลความจากภาพ ซึ่งต้องใช้ปัญญาหาปัญหาแทนการดูตามเรื่องที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังตามแบบอย่างที่มีมาแต่โบราณ ชาวอินโดจีนจึงเป็นช่างเขียนหรือจิตรกรผู้มีปฏิรูปการวาดภาพจิตรกรรมให้ก้าวออกมาจากจิตรกรรมแบบประเพณีในแนวทางใหม่